

MOGNANDE SKÖRD

En kulturhistoria.

Den tomma kornhässjan står redo i väntan på den nya skörden. En av årets viktigaste grödor, kornet, vajar ute på åkern med sina svällande ännu grönskimrande ax. De kommande veckorna av växtperioden är alltid lite oroande då det så lätt kan bli ett bakslag. Frost, regn eller torka kan, om det vill sig illa, hindra axen att fortsätta svälla till fullmatad skörd.

Bondens oro för årets kornskörd var väl befogad under familj jordbrukets tid framför allt i vårt lands nordligare delar. Inte så underligt kanske, då korn och råg var familjens basvara för matbröd och gröt-kok, och för djurens del var det föda åt både grisar och höns. Den äldre generationen som minns eller har erfarenhet av

det arbetsamma slitet innan kornet var i grytan eller i svinhon blir av naturliga skäl allt färre. För de yngre är det ofta, också av naturliga skäl, en vit fläck på kunskapens och erfarenhetens karta.

Så sent som in på 1930-talet var kornskörden ett krävande handarbete. Självbindarna var ännu inte varje bondes egendom. Det var kvinnornas göra att gå ett par steg bakom bonden som var "liemannen". Det var dom som fick binda ihop ax och strå till kärvar för att hängas upp till tork i den höga kornhässjan eller sättas i skylar på störar.

De höga och långa kornhässjorna är numera ett minne blott liksom höhässjorna. Kornhässjan fanns så gott som på varje bondgård, åtminstone i Ångermanland, och i höjd nådde högt över hustaken. De kunde som på bilden ovan ha upp till 30 stänger och en höjd på 15 meter. För att fylla en kornhässja krävdes rep och talja då varje kärve måste hissas upp till den minst höjdrädde i arbetslaget som skulle ta emot dem uppe i

hässjan. Den utvalde satte in sitt ena ben mellan stängerna och hängde i knävecket. Likadant när hässjan skulle tömmas, men då behövdes inte rep och talja utan kärvarna fick falla ner till marken på väg in till tröskverket.

Längre tillbaka i tiden var det vanligt att använda en skära när säden skulle skördas.

När lien började användas i stället för skäran, band man en båge av böjbar gran eller eneträ på orvet närmast lien. Den bågen tog emot slaget och la alla strån så de låg åt samma håll. Detta gjorde det lättare att sen binda ihop till kärvar. Denna mödosamma skördemetod har numera även i det småskaliga jordbruket helt upphört.

Under de stora kornhässjornas tid under 1900-talets första decennier var även tröskningen primitivare än nu. De självrems-

ande tröskverken fanns bara på de stora godsena som motordrivna vidunder. Hästvandringen var drivkraften till de mycket enkla stiftverken på de små jordbruken.

Hästvandringar fanns även på markplanet, men då måste hästen kliva över den roterande stängen in till stiftverket.

Även slagtröskningen förekom i det gamla bondesamhället. Det var rågen som måste slagtröskas då den ofta två meter långa halmen inte fick skadas. Den skulle obruten i hela sin längd stoppas in i bolstervaren. Den som en gång legat på ett halmbolster minns så skönt det var för kroppen.

Den "gamla goda tiden" är nästan enbart en påminnelse om det hårda kroppsarbete som krävdes för försörjningen. Minnen om arbete och värkande ryggar. Detta gällde inte minst för kvinnorna som därtill ofta gick med ett barn under

bröstat och ett hängande utan-
på bröstet under dessa årtion-
den. Enda plusposten värd att
nämna är väl möjligen att det då
var närmare mellan hjärta och
omtanke än nu.

Den gamla goda tiden var också
en minnenas tid om farsoter
och kriser av olika slag mellan
två krigstider. Som en följd av
näringsbrist under ofta åter-
kommande små skördar och
missväxt härjade både tyfus
och tuberkulos, spanska sjukan
och polio. Till detta kom också
den ekonomiska krisen och
kraschen över hela världen då vi
fick uppleva den så kallade
Kreugerkraschen.

Inte att undra över om bonden
varje år gick och önskade få en
full kornhässa när hösten kom.

En god skörd borgade för mat
på bordet och bättre hälsa.
Många äldre kan ännu idag

minnas hur pannkakan och korn-
mjölsgröten och all annan mjöl-
mat den tiden faktiskt räddade
livet på en del familjer.

Även idag lever vi med kriser i
både ekonomi, hälsa och arbete,
men kanske av lite annan art.
Men trots alla nya kriser önskar
ingen idag få tillbaka "den
gamla goda tiden".

© Göte Ingelman 2011